

Noburu Notomi

UNITAT DEL *SOFISTA* DE PLATÓ
ENTRE EL SOFISTA I EL FILÒSOF

EDICIONS ENOANDA

ÍNDIX

<i>La connexió filosòfica entre el Japó i Catalunya: camins de comprensió global</i> [Montserrat Crespín]	XI
<i>Prefaci</i>	XXIII
<i>Nota</i>	XVVII
<i>Divisió del Sofista</i>	XXVIII
1. COM LLEGIR EL <i>SOFISTA</i>	1
1.1 Les múltiples aparences del <i>Sofista</i>	1
1.2 L'antiga cerca de l' <i>skopos</i>	10
1.3 El problema fonamental del <i>Sofista</i>	18
1.4 Digressions filosòfiques	25
2. EL <i>SOFISTA</i> I EL <i>FILÒSOF</i>	40
2.1 Què és el sofista?	41
2.2 Què és el filòsof?	51
2.3 El sofista de noble nissaga	60
2.4 Les imatges del sofista i del filòsof	64
3. COM APAREIX EL <i>SOFISTA</i>	69
3.1 Cap a una definició del sofista	69
3.2 De la varietat de les aparences a l'essència	73
3.3 L'ús heurístic de l'aparença	81
3.4 El tractament de les aparences	86

4. ANÀLISI DE L'ESTRUCTURA DE L'APARENÇA	89
4.1 L'anàlisi de l'aparença del sofista	89
4.2 L'activitat de controvertir	90
4.3 El sofista, els experts i el públic	93
4.4 L'estructura de l'aparença	112
5. L'APARENÇA I LA IMATGE	115
5.1 Introducció al concepte d'imatge	115
5.2 El sofista com a artista imitatiu	117
5.3 La producció, el productor i el producte	125
5.4 L'exposició, l'espectador i el punt de vista	128
5.5 El model de la imitació i la contraposició aparença-realitat	131
5.6 Les dues classes d'imatges	138
5.7 La definició de la imatge	146
6. EL CONTRAATAC SOFÍSTIC A LA FILOSOFIA	154
6.1 El contraatac sofistic a la Part Interna	154
6.2. Les quatre dificultats plantejades	157
6.3 La dificultat relativa al que no és	163
6.4 La dificultat relativa a la falsedat	169
6.5 La dificultat relativa a la imatge	178
6.6 La dificultat relativa a l'aparença	181
6.7 Conclusió: entre l'eleata i el protagòric	189
7. LA DEFENSA FILOSÒFICA CONTRA L'ART SOFÍSTIC	193
7.1 La defensa filosòfica de la Part Interna	193
7.2. La possibilitat del diàleg (242b-251a)	198
7.3 L'exercici de l'art de la dialèctica (251a-259d)	217
7.4 L'enunciat, el judici i la <i>phantasia</i> (259d-264b)	232

8. LA DEFINICIÓ FINAL DEL SOFISTA	256
8.1 L'art de la producció d'aparicions	256
8.2 La imitació del savi	264
8.3 La ironia de l'ignorant	273
8.4 La producció de contradicció	277
8.5 Conclusió: la naturalesa del sofista	280
<i>Bibliografia</i>	285
<i>Index locorum</i>	308
<i>Índex general</i>	321

LA CONNEXIÓ FILOSÒFICA ENTRE EL JAPÓ I CATALUNYA: CAMINS DE COMPREENSIÓ GLOBAL

La traducció al català del llibre *La Unitat del Sofista de Plató. Entre el sofista i el filòsof* de Notomi Noburu,¹ a cura del professor Miquel Montserrat Capella, i de la que aquest breu text en vol ser un pòrtic, és una notícia esplèndida per als estudis filosòfics a Catalunya. Amb ella, a més, s'escriu un altre capítol d'entre els molts, però sovint no prou coneguts, que agermanen intel·lectualment el país amb el Japó.

La confraternització s'ha anat formant amb els anys i a través del nostre coneixement mutu i, també, del coneixement «imaginari» d'uns respecte dels altres. Així per exemple, les primeres connexions es remunten al segle XVI amb la primera missió del Japó a Europa, l'ambaixada Tenshō, organitzada pel jesuïta italià Alessandro Valignano (1539-1606). Els membres d'aquella expedició diplomàtica van arribar a Lisboa l'any 1584 i visitaren Barcelona el mes d'agost de l'any següent. La delegació dels joves cristians japonesos volia entrevistar-se amb el llavors monarca Felip II (1527-1598) i amb el pontífex que estigués a Roma ocupant la càtedra de Pere durant el lapse del llarg viatge des d'Àsia Oriental fins a terres europees. L'ambaixada liderada per Valignano havia sortit de Nagasaki el febrer de l'any 1582, quan era Papa Gregori XIII (Ugo Boncompagni, 1502-1585) (1572-1585), i el grup inicià el «tornaviaje» des de Lisboa l'abril de 1586,² quan ja era Papa Sixt V (Felice Peretti, 1521-1590) (1585-1590). Durant els vuit anys entre la partença i el retorn a Nagasaki, també canviaren moltes coses al Japó i molt significatives: l'any 1587, el dàimio Toyotomi Hideyoshi (1537-1598) promulgaria el primer edicte que, malgrat que no es complí rigorosament, ja decretava l'expulsió dels mis-

¹ Se seguirà la convenció habitual japonesa d'avantposar el cognom al nom.

² DEREK MASSARELLA, «The Japanese Embassy to Europe (1582-1590)», *The Journal of the Hakluyt Society*, February 2013, 2. <https://www.hakluyt.com/journal-of-the-hakluyt-society/>

sioners que sí que seria efectiva l'any 1596.³ Com explica Massarella, amb aquesta expedició amb nois japonesos d'uns catorze anys, Valignano perseguia dos objectius, a saber, fer palesa la bona feina dels jesuïtes a terres nipones presentant un grup de joves nobles i refinats; i, segon, que els joves japonesos quedessin impressionats per la «glòria i la grandesa de la religió cristiana, la majestuositat dels governants cristians europeus i l'esplendor dels regnes i ciutats d'Europa».⁴ Ambdues fites, però, van quedar estroncades amb els edictes que no feien sinó descriure que en veritat era la *Realpolitik* la que quedava amagada en la idealitat del poder «tou» de les missions. Com Denis Diderot (1713-1784) descriuria amb precisió a l'*Encyclopédie*, el que aquells missioners sembla que volien era més la pèrdua de la llibertat —o de sobirania territorial— dels japonesos que no pas la salvació de les seves ànimes.⁵

Les moltes vicissituds són signes de la matèria històrica entreteixida en un context de realitats polítiques confrontades i tenses en molts moments que, tanmateix, no posarien fre a aquells filòsofs i científics que resideixen en l'hàbitat sense fronteres que palpita dins la recerca humanista. Aquests mai deixaren de fer-se eco d'una semblança entre gentes tan aparentment distants. Aquesta apareix constantment fullejant els escrits d'alguns insignes pensadors, com ara Baltasar Gracián (1601-1658), autor del *Oráculo manual y arte de prudencia* (1647), fa uns anys best-seller entre l'empresariat japonès.⁶ A la segona part del seu *Criticón* (1653), Gracián, tot explicant de quina manera el Valor llegava les seves restes entre totes les nacions, havia deixat en herència «el corazón a los japoneses, que son los españoles de Asia».⁷

³ MONTSERRAT CRESPIÑ PERALES, «¿Al pie de la letra? Filosofía y enciclopedismo en la España del siglo XIX: mermas y cesuras en la traducción al castellano del texto *Philosophie Des Japonois* de Diderot», *Revista de Filosofía*, 45(1), 2020: 51-52. <https://doi.org/10.5209/resf.61069>

⁴ Massarella, *ob. cit.*, 1, 2.

⁵ Vegeu DENIS DIDEROT (1765), «Philosophie des Japonois, (Hist. de la Philosophie.)», a Denis Diderot, Jean d'Alembert (Eds.), *Encyclopédie ou Dictionnaire raisonné des sciences, des arts et des métiers* (1751-1772), vol. VIII, 455b-458a, a Édition Numérique Collaborative et Critique de l'*Encyclopédie (ENCCRE)*. <http://enccre.academie-sciences.fr/encyclopedie/>; i Crespiñ, *ob. cit.*, p. 51.

⁶ EFE, «Baltasar Gracián, autor de cabecera del empresariado japonés», 29 de juny de 2007. <https://www.elmundo.es/mundodinero/2007/06/29/economia/1183108326.html>

⁷ Baltasar Gracián, *El Criticón*, Tomo Segundo, Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1939, p. 250.

A les darreries del llarg període Tokugawa (1603-1868), però abans que el Japó finalitzés amb el seu llarg període de reclusió (*sakoku*) per, com escriu Notomi al llibre que presentem, «obrir-se a Occident» i, entre altres coses, tornar a coincidir amb la «civilització occidental i trobar-se amb una nova branca de la saviesa anomenada filosofia»,⁸ la mirada encuriosida dels intel·lectuals japonesos cap a la filosofia ens regala testimonis on, com es veurà tot seguit, Plató ocupa un lloc central. És sempre convenient esmentar la figura de Takano Chōei (1804-1850)⁹ qui, d'acord amb l'acadèmic jesuïta Gino K. Piovesana (1917-1996), ens transmet el que, a judici d'un altre filòsof, Kuwaki Gen'yoku (1874-1946), és el «primer estudi de la filosofia occidental al Japó»: *Les teories dels filòsofs occidentals* (*Seiyō gakushi no setsu*) (1835).¹⁰ La traducció de Piovesana a l'anglès l'any 1972 feta a partir d'un «fotostat» del manuscrit,¹¹ perquè l'original de Takano ja no existeix, ajuda a fer-se una idea de «l'altra mirada». És a dir, no pas la dels europeus cap als japonesos, coneguda en mil comparatives fonamentades en l'alteritat predeterminedada, sinó la d'un intel·lectual japonès encuriosit per aquests aliens i, a voltes, estranys, filòsofs «occidentals». La genealogia que dibuixa Takano és magnífica, no per la seva erudició, que no és el que veritablement importa, sinó per la seva capacitat de síntesi extraordinària que posa de relleu els trets que, al seu judici, ressalten dels pensadors europeus que va esmentant i perfilant en poques línies. Com que aquest petit pròleg ens aplega la figura de Plató a la qual Notomi li dedica el volum que el lector té entre les mans, serà apropiat fixar-se un moment en què és el que destaca Takano del filòsof grec. És quan esmenta els deixebles de Sòcrates que escriu:

Un dels que va sobresortir particularment fou Plató, com Yen Hui,¹² el deixeble predilecte de Confuci. Ha estat lloat des de l'antiguitat i coronat

⁸ NOBURU NOTOMI, vegeu la p. XXI d'aquesta traducció.

⁹ Sobre la seva figura i significació en el moment transicional cap a l'obertura del país, vegeu MASAOKI KOSAKA, ([1958] 1969), *Japanese thought in the Meiji Era*, Abosch, David (trad.), Tokyo: The Tokyo Bunko, 7-16.

¹⁰ CHŌEI TAKANO, GINO K. PIOVESANA, «Seiyō gakushi no setsu. The Theories of Western Philosophers», *Monumenta Nipponica*, 27(1), 1972: 85. <http://www.jstor.org/stable/2383479>

¹¹ *Ibid.*, 85.

¹² O Yan Hui (514-483 aC) fou un dels deixebles més estimats de Confuci (Mestre Kong, Kongzi) (551-479 aC) com es testimonia a les *Analectes* (*Lun Yu*) on hom pot trobar diversos diàlegs entre el mestre i el deixeble, així com al·lusions sentides de Confuci quan Yen Hui mor. Vegeu Confuci, *Analectes de Confuci*, traducció

amb l'halo de *goddelijk*¹³ —és a dir, diví— i aquest és un grau per sota de ser filòsof. Va estudiar amb Sòcrates i va estar actiu a Atenes uns 3560 anys després de l'inici del món; moltes persones, tant homes com dones, van acceptar els seus ensenyaments. La seva sala de conferències era una vila propietat d'un noble grec, de nom *Academius*,¹⁴ i aquesta és probablement la raó per la qual les escoles s'anomenen acadèmies. Plató va explicar que l'ànima de l'home és similar a l'ànima celestial; per tant, té la naturalesa d'una ànima buida i no té obscuritat. Ara bé, quan es barreja amb la terra, es corromp, amb ignorància i impuresa, cosa que sona a les ensenyances de Chu Hsi¹⁵ sobre la ment. M'atreviria a dir que això no pressuposa una teoria del no-res, perquè el no-res, que és el ser-esperit, no té forma, i la terra que té forma és el ser. La seva preocupació principal no era la filosofia natural (és molt probable que Sòcrates abandonés el seu estudi) i, seguint l'exemple del seu mestre, sovint la descartava de les seves discussions. Però va estudiar molt bé els estels i fou igual al seu mestre pel que fa al seu mètode d'ensenyament.¹⁶

El Japó en el qual visqué Takano perseguiria l'entrada d'idees estrangeres, i és així com el seu nom s'associa amb el conegut «incident dels simpatitzants dels bàrbars»,¹⁷ amb l'arrest i l'assetjament de persones que, com ell, començaven a criticar i, sobretot, denunciar la situació d'estancament i corrupció de les dècades finals de Tokugawa. A partir de la dita també «il·lustració Meiji» (1868), el pèndol de la història es dirigiria cap a una febril

d'Antoni Prevosti Monclús, Barcelona: Fragmenta, 2007.

¹³ Al llarg del text, Takano emprà mots d'origen holandès, com aquest *goddelijk* (diví), per donar nom a coses sobre les quals no hi havia encara paraules en japonès. Com és prou conegut, al llarg dels més de dos segles de tancament del Japó durant el Shogunat Tokugawa, els únics contactes més enllà dels límits del Japó es van donar amb la Xina i Holanda, en aquest darrer cas, fruit del permís especial que tenien els navilis mercants holandesos que atracaven al port de Nagasaki. Així és com els pocs intercanvis que es produeixen entre el Japó i Europa es donen mitjançant els denominats estudis holandesos (*rangaku*). Vegeu MONTSERRAT CRESPIN PERALES, «La irrupció de la filosofia als segles XIX i XX», a Prado-Fonts, Carles (Coord.), *Pensament i religió a Àsia Oriental*, Barcelona: UOC, 2011, p. 24-27.

¹⁴ Sembla que Takano confon la figura mítica d'*Academ* o *Akados* amb aquest «noble» propietari.

¹⁵ O Zhu Xi (1130-1200) és una figura central del renaixement del pensament confucianista o neoconfucianisme durant la dinastia Song (960-1279). Zhu Xi proposa una lectura, diríem, ortodoxa del confucianisme, establint amb els seus comentaris als llibres clàssics del confucianisme la manera de renovar amb força aquesta tradició de pensament. El filòsof va posar l'accent en les «coses» i en la norma, *li*, alhora cosmològica i ètica. Vegeu Crespín Perales, «La irrupció de la filosofia als segles XIX i XX», *ob. cit.*, p. 51.

¹⁶ TAKANO, PIOVESANA, *ob. cit.*, p. 87.

¹⁷ Vegeu. KOSAKA, *ob. cit.*, ([1958] 1969), 7-9.

dèria per tot el que, identificat com «occidental», es faria equivalent a «civilitzatori» o facilitador del «progrés». És aleshores que cal situar l'encontre del Japó amb la filosofia europea; també, clar, la filosofia antiga grega, primer, en les flamants universitats. Com explica Piovesana, la Universitat de Tòquio, dirigida l'any 1877 per un intel·lectual fonamental per entendre aquella època d'obertura, Katō Hiroyuki (1836-1916), i després convertida en Universitat Imperial de Tòquio (1886), arrencaria la seva història amb un grup de professors que combinaria a alguns japonesos, precursors de l'acadèmia filosòfica moderna, amb professors estrangers, entre els quals ressalta, per ser una figura clau en l'ensenyament de la filosofia grega antiga, Raphael von Koeber (1848-1923).¹⁸ Von Koeber, sobre qui queden testimonis d'estima d'alguns dels seus alumnes, remarcables molts d'ells dins la cultura japonesa moderna, com el novel·lista Natsume Sōseki (1867-1916), o els filòsofs Nishida Kitarō (1870-1945) o Watsuji Tetsurō (1889-1960),¹⁹ va ser, com recorda Notomi mateix, responsable d'introduir la lectura dels textos clàssics a la universitat.²⁰ L'empremta de la filosofia platònica va en paral·lel a l'avenç dels estudis filosòfics al Japó i, per exemple, se significa en la figura de Nishida qui desenvolupa un dels seus conceptes fonamentals, *basho* (lloc), i la sistematització que deriva, la teoria del lloc o *topos*, de la noció de receptacle platònica, *chora* (χώρα), tal com es pot trobar al *Timeu* (360 aC). El mestratge i l'excel·lència dels professors japonesos que, des d'aquella època, estudien i fan recerca de qualitat incontrovertible en el camp dels estudis platònics té en una figura com la de Kato Shinro (1926-),²¹ mestre de Notomi, a un nom ineludible en fòrums locals al Japó i internacionalment.

¹⁸ PIOVESANA, GINO K., *Pensamiento japonés contemporáneo*, Sancho SJ, José María (trad.), Madrid: Razón y fe, [1965] 1967, p. 31-35, 53-56.

¹⁹ Nishida, per exemple, recorda com el professor li insistia que havia d'aprendre grec i llatí, així com, també, curiosament, que fumés, perquè un filòsof havia de fumar tabac. Watsuji, qui destaca «l'esperit grec» de Von Koeber, també recorda el gust del professor per la cervesa amb el menjar i els cigarrets egipcis Melachrino. *Vegeu* MICHIKO YUSA, *Zen & Philosophy. An Intellectual Biography of Nishida Kitarō*, Honolulu: University of Hawaii Press, 2002, p. 41-44; i MICHAEL JAMES SHUTTLEWORTH i SAYAKA SHUTTLEWORTH, «Professor Koeber Watsuji Tetsurō», *The Journal of East Asian Philosophy*, 1, 2021: 75-99. <https://doi.org/10.1007/s43493-021-00002-9>

²⁰ NOBURU NOTOMI, «Contemporary Meaning of Reading Plato in Japan and Asia Surtitre», *Études platoniciennes*, 9, (2012). <https://doi.org/10.4000/etudesplatoniciennes.283>

²¹ *Vegeu* una breu presentació de la rellevància del professor Kato a Noburu Notomi, «Plató al Japó: passat, present i futur», traducció de Montserrat Crespin

En aquest petit relat de confluències filosòfiques i entre pobles, no és possible deixar a un costat els paral·lelismes i el joc de miralls que, en diversos moments, es donen entre Catalunya i el Japó. Aquests situen i expliquen l'entrellat de l'amistat filosòfica amb acadèmics com el professor Notomi que arriben fins avui dia, com revela la tasca de traduir un dels seus treballs més fonamentals al català. Serà justament amb el temps de Meiji, que coincideix a Espanya amb la revolució de 1868, la gloriosa, i el petit alè del sexenni democràtic (1868-1874) i la promulgació de la constitució democràtica (1869) i la primera república (1873), que les trajectòries mostren unes coincidències i uns anhels que, gairebé d'igual manera, es truncarien. Al Japó, el temps Meiji suposaria un moment crític a la història del país, com s'ha dit ja, que aixecaria l'aïllament de l'arxipèlag, i faria que la filosofia europea, associada a la idea «decimonònica» de progrés, tingués el seu lloc i es promogués el seu motor, el «dubte metòdic», tal com l'enunciés Fukuzawa Yukichi (1835-1901) a la seva obra *L'estímul de l'aprenentatge* (*Gakumon no susume*) (1872-1876). Filòsofs, com ara el malagueny Francisco Giner de los Ríos (1839-1915), promotor de la Institución Libre de Enseñanza, discorrerien en diversos moments sobre el Japó amb el qual es coincidia en un desig de transformació política, econòmica i intel·lectual, però, també en el debat sobre l'excés d'imitació estrangeritzant i la necessitat de conservació de la tradició, buscant trobar l'equilibri entre la renovació i la preservació.²² Un altre home, en aquest cas el tarragoní Manuel Sales i Ferré (1843-1910), filòsof i historiador, va dedicar un ampli monogràfic al Japó. L'obra, amb el títol *La transformación del Japón* (1909), repassa la història del Japó i, de manera central, intenta respondre a la sempiterna qüestió al voltant de «l'apropiació» japonesa de la «civilització europea», tal com ho escriu Sales i Ferré.²³ Si, davant la pregunta, Sales i Ferré respon que va ser lògic que, a partir de Meiji, el país de l'est-asiàtic assimilés tàctiques militars i defensives per protegir la seva integritat territorial davant un puixant Estats Units i uns imperis europeus predadors, el que manté formulada la interrogació és el motiu

Perales, *Anuari de la Societat Catalana de Filosofia*, 19, 2008: 124-132. <https://raco.cat/index.php/AnuariFilosofia/article/view/256387>

²² F. GINER DE LOS RÍOS, «La educación moral en el Japón. (Resúmenes de lecturas)», en *Obras completas de D. Francisco Giner de los Ríos. Estudios sobre educación*, Madrid: La Lectura, 1922 [1907], p. 277-300.

²³ MANUEL SALES I FERRÉ, *La transformación del Japón*, Madrid: Imp. del asilo de huérfanos del S.C. de Jesús, 1909, p. 97.

pel qual el país també es va «apropriar» d'orientacions socials i, sobretot, polítiques.²⁴ La resposta és que, en particular, l'adopció del constitucionalisme amb la promulgació de l'anomenada Constitució Meiji —aprovada el 1889 i vigent des del 1890 fins al 1947, quan va entrar en vigor la nova constitució aprovada l'any 1946 i actualment vigent— solucionava, en un exercici notable d'adopció i d'adaptació, aquí, del model jurídic-polític constitucionalista, la transició des de l'antic sistema de govern al modern:

Resolvió todas estas dificultades una Constitución a la europea, la cual, dejando al Mikado²⁵ la suprema jefatura del Estado, confiaba el ejercicio del poder a los daimios. Este régimen hubo de parecer a los japoneses la continuación del Sogunado, y no pudo menos de satisfacer a todos: a los daimios, porque les dejaba en posesión del gobierno, con la ventaja de no ser este hereditario y poder compartirlo varios de ellos a un tiempo; a las clases productoras, porque otorgaba a muchos de sus individuos los derechos políticos, y a todos, la plenitud de los civiles. De suerte que la adopción de una Constitución con dos Cámaras, que tanto asombro causó a los europeos, no fue para los japoneses sino la continuación de su gobierno tradicional, mejorado con ventajosas innovaciones.²⁶

La rapidesa de la modernització del Japó i la seva capacitat per adaptar-se als temps, com bé diu Sales i Ferré, va sorprendre els europeus, i també la rapidesa de l'apropiació de la seva filosofia. D'això en dona una imatge significativa Karl Löwith (1897-1973) el qual, com altres jueus que fugien del nazisme, trobaria exili al Japó on viuria des de l'any 1936 al 1941, coneixent de primera mà l'ambient filosòfic i, al final, reflexionant sobre la mateixa qüestió de l'apropiació. L'alemany arribaria a la conclusió que els japonesos adoptaven el pensament europeu de manera inautèntica, sense allunyar-se de si, mantenint el que, des de llavors, es coneix com a juxtaposició de dos ordres filosòfics, l'europeu i el japonès:

²⁴ *Ibid.*, 98.

²⁵ Títol de l'emperador del Japó.

²⁶ SALES I FERRÉ, *ob. cit.* (1909), p. 101. Es manté el text original escrit en castellà, però adaptat a l'ortografia actualment vigent. Al llibre, Sales i Ferré també en parla dels motius pels quals va tornar a ser central el xintoisme, el pensament religiós nadiu del Japó, a partir de la recuperació dels textos literaris clàssics en detriment, doncs, del budisme que no deixava de ser una religiositat forana. L'autor compara aquesta situació amb el que succeiria igualment amb la recuperació de la literatura catalana en el moviment de la Renaixença (*ibid.*, nota 1, 82).

Viven como en dos pisos: en un piso inferior, fundamental, en el que se sienten y piensan a la manera japonesa y en uno superior, en el que se encuentran dispuestas en fila las ciencias europeas desde Platón hasta Heidegger. A todo esto, el profesor europeo se pregunta: ¿dónde está la escalera por la que pasan de un piso a otro?²⁷

Ara ens trobem en un moment en el qual aquestes preguntes sobre les apropiacions culturals tornen a aparèixer en l'escuma d'alguns debats superflus. Però en el camp dels estudis filosòfics, ja no és aquesta una preocupació ni, tampoc, un element que, com en temps pretèrits, sorgia i arribava, sense moure's un pam, d'un eurocentrisme palmari que, de mica en mica, s'ha anat esvaint, precisament, a partir de les aliances que es van teixint entre filòsofs. És així com l'autor del llibre que aquí es tradueix, el professor Notomi, és, per a molts de nosaltres, un estimat mestre i amic i, la Facultat de Filosofia de la Universitat de Barcelona, un espai pioner en impulsar l'intercanvi intel·lectual i el diàleg entre els filòsofs japonesos i catalans. Recordo que cap a l'any 2007, sent degà de la Facultat el professor Jordi Sales i Coderch, amb una mirada entremaliada, em va preguntar si coneixia a algú al Japó que fos expert en Plató, suposo que per enxampar-me en una falla de la meva, llavors i ara, immensa ignorància de tantes coses, però com incipient doctoranda dedicada a indagar el primer període filosòfic de l'abans esmentat Nishida, per sort meva, vaig respondre ràpidament que, en efecte, coneixia la rellevància del professor Notomi Noburu, per aquells anys president de la Societat Platònica Internacional (IPS, per les seves sigles en anglès). La participació dels membres del grup de recerca EIDOS de la UB a les reunions de la IPS des de l'edició de Toronto de 1998 n'havien facilitat la coneixença i ja l'havia posat sobre la pista. D'aquella pregunta amb resposta encertada, sorgí la primera visita del professor Notomi a la nostra facultat, impulsada pel professor Sales i Coderch i el professor Monserrat-Molas, per impartir el seminari «Llegir el *Sofista* de Plató. Una guia» durant cinc dies de febrer de l'any 2008. I, també, per oferir una conferència oberta a tot l'alumnat, «La lectura dels clàssics al Japó», que va servir perquè aquella generació d'estudiants s'aproximés a la filosofia japonesa i, singularment, a les representacions que han circulat

²⁷ KARL LÖWITZ, «El nihilismo europeo», a *El hombre en el centro de la historia. Balance filosófico del siglo XX*, Barcelona: Herder, 1998 [1940], p. 119-120.

sobre Sòcrates al país asiàtic. L'amistat i el diàleg filosòfic s'han mantingut des d'aleshores i, prova d'això, són les traduccions d'alguns dels textos breus del professor Notomi, tant al català²⁸ com al castellà,²⁹ o la posada a disposició del lector del seu estudi sobre Glaucó al llibre, coeditat pel professor Monserrat-Molas conjuntament amb el professor Antoni Bosch Veciana, al segon volum de *Philosophy and Dialogue: Studies on Plato's Dialogues*.³⁰ Personalment, mantinc una continuada relació amb el professor Notomi, també molt actiu al si de la Federació Internacional de Societats Filosòfiques (FISP) que cada cinc anys celebra l'esdeveniment filosòfic més pròpiament internacional, el Congrés Mundial de Filosofia. Des de l'any 2008, a Seül, primera seu asiàtica del congrés, ens hem anat retrobant amb el pas dels anys, a Atenes l'any 2013 o a Beijing, l'any 2018, compartint taules rodones i espais de conversa i discussió, tot esperant un nouencontre a Roma l'any 2024.

La traducció al català del llibre *La Unitat del Sofista de Plató: entre el sofista i el filòsof* que amb tanta estima ha fet el professor Miquel Montserrat Capella, és, doncs, un punt i seguit d'aquest mapa de rodalies, i no tant de distàncies, entre Catalunya i el Japó. Però, sobretot, crec que aquest volum és una nova ocasió per reivindicar la república de les lletres i el seu esperit comunicatiu i dialogant que fa germinar el fruit, sempre per madurar, però, a la vegada, en constant creixement, de tota indagació filosòficament autèntica.

Montserrat Crespín Perales
Barcelona, a 28 d'abril de 2023

²⁸ Vegeu NOTOMI (2008), *ob. cit.*

²⁹ Vegeu NOBURU NOTOMI, «Imágenes de Sócrates en Japón. Una reflexión sobre la tradición socrática», traducció de Montserrat Crespín Perales a Carlos Hugo Sierra Hernando i Santiago S. Hernando (eds.), *Habitar la Terra Incògnita: experiències, mirades, pensaments sobre Extremo Oriente*, La Ortiga, 2010, p. 97-105.

³⁰ Vegeu NOBURU NOTOMI, «Glaucón's challenge», a Monserrat-Molas, Josep, i Bosch Veciana, Antoni (eds.), *Philosophy and Dialogue: Studies on Plato's Dialogues. Vol. II*, Barcelona: Barcelona d'Edicions, Societat Catalana de Filosofia, 2010, p. 35-50.

Referències

CONFUCI (2007), *Analectes de Confuci*, Prevosti Monclús, Antoni (trad.), Barcelona: Fragmenta.

CRESPÍN PERALES, Montserrat (2011), «La irrupció de la filosofia als segles XIX i XX», a Prado-Fonts, Carles (coord.), *Pensament i religió a Àsia Oriental*, Barcelona: UOC, 23-70.

—. (2020), «¿Al pie de la letra? Filosofía y enciclopedismo en la España del siglo XIX: mermas y cesuras en la traducción al castellano del texto *Philosophie Des Japonois de Diderot*», *Revista de Filosofía*, 45(1), 47-67. <https://doi.org/10.5209/resf.61069>

DIDEROT, Denis (1765), «*Philosophie des Japonois*, (Hist. de la Philosophie.)», a Denis Diderot, Jean d'Alembert (eds.), *Encyclopédie ou Dictionnaire raisonné des sciences, des arts et des métiers (1751-1772)*, Vol. VIII, 455b–458a, a Édition Numérique Collaborative et Critique de l'Encyclopédie (ENCCRE). <http://enccre.academie-sciences.fr/encyclopedie/>

EFE, «Baltasar Gracián, autor de cabecera del empresariado japonés», *El Mundo*, 29 de juny de 2007. <https://www.elmundo.es/mundo-dinero/2007/06/29/economia/1183108326.html>

GINER DE LOS RÍOS, Francisco (1922), [1907] «La educación moral en el Japón. (Resúmenes de lecturas)», a *Obras completas de D. Francisco Giner de los Rios. Estudios sobre educación*, Madrid: La Lectura, 277-300.

GRACIÁN, Baltasar (1939), *El Criticón*, Tomo Segundo, Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

KŌSAKA, Masaaki ([1958] 1969), *Japanese thought in the Meiji Era*, Abosch, David (trad.), Tokyo: The Tokyo Bunko.

LÖWITH, Karl (1998), *El hombre en el centro de la historia. Balance filosófico del siglo XX*, Barcelona: Herder.

MASSARELLA, Derek (2013), «The Japanese Embassy to Europe (1582–1590)», *The Journal of the Hakluyt Society*, February 2013, 2. <https://www.hakluyt.com/journal-of-the-hakluyt-society/>

NOTOMI, Noburu (1999), *The Unity of Plato's Sophist: Between the Sophist and the Philosopher*, Cambridge: Cambridge University Press.

—. (2008), «Plató al Japó: passat, present i futur», Crespín Perales, Montserrat (trad.), *Anuari de la Societat Catalana de Filosofia*, 19, 124-132. <https://raco.cat/index.php/AnuariFilosofia/article/view/256387>

—. (2010a), «Imágenes de Sócrates en Japón. Una reflexión sobre la tradición socrática», Crespín Perales, Montserrat (trad.), a Sierra Hernando, Carlos Hugo, i S. Hernando, Santiago (eds.), *Habitar la Terra Incógnita: experiencias, miradas, pensamientos sobre Extremo Oriente*, La Ortiga, 97-105.

—. (2010b), «Glaucón's challenge», a Monserrat-Molas, Josep, i Bosch Veciana, Antoni (eds.), *Philosophy and Dialogue: Studies on Plato's Dialogues*. Vol. II, Barcelona: Barcelona d'Edicions, Societat Catalana de Filosofia, 35-50.

—. (2012), «Contemporary Meaning of Reading Plato in Japan and Asia Surtitre», *Études platoniciennes*, 9. <https://doi.org/10.4000/etudesplatoniciennes.283>

PIOVESANA, Gino K. ([1965]1967), *Pensamiento japonés contemporáneo*, Sancho SJ, José María (trad.), Madrid: Razón y fe.

SALES I FERRÉ, Manuel (1909), *La transformación del Japón*, Madrid: Imp. del asilo de huérfanos del S.C. de Jesús.

SHUTTLEWORTH, Michael James, i SHUTTLEWORTH, Sayaka (2021), «Professor Koeber Watsuji Tetsurō», *The Journal of East Asian Philosophy*, 1, 75-99. <https://doi.org/10.1007/s43493-021-00002-9>

TAKANO, Chōei, PIOVESANA, Gino K. (1972), «Seiyō gakushi no set-su. The Theories of Western Philosophers», *Monumenta Nipponica*, 27(1), 85-92. <http://www.jstor.org/stable/2383479>

YUSA, Michiko (2002), *Zen & Philosophy. An Intellectual Biography of Nishida Kitarō*, Honolulu: University of Hawaii Press.